
OVERZICHT KANDIDATENCOLLEGES '72/'73

Middeleeuwse Geschiedenis:

docent: Prof.dr. A.G. Jongkees

onderwerp: De kroniek van de Pseudo-Turpijn.

De Historia Karoli Magni et Rotholandi, sinds ruim een eeuw bekend als de Kroniek van de Pseudo-Turpijn, is in de Middeleeuwen een van de meest populaire en invloedrijke geschiedboeken geweest. De schrijver heet Turpijn te zijn, ten tijde van Karel de Grote aartsbisschop van Reims, die hier als ooggetuige de roemrijke oorlogen verhaalt die de grote keizer veertien jaren lang tegen de Saracenen in Spanje zou hebben gevoerd, en daarbij tevens de privileges vermeldt waarmee hij de kerken van (o.a.) Santiago en St. Denis zou hebben bedacht. In feite is het werk gecomponeerd in de eerste helft van de 12e eeuw, waarbij gebruik is gemaakt van episch materiaal, zoals dat omstreeks dezelfde tijd ook zijn neerslag heeft gevonden in de vroegste chansons de geste, m.n. in het Chanson de Roland.

De kroniek is overgeleverd in zeer vele handschriften en in verschillende redakties, waarvan de klassieke die is welke voorkomt als vierde boek in het Liber Sancti Jacobi, een ca. 1150 bijeengebrachte compilatie ten dienste van de kerk van Santiago de Compostella en ter bevordering van de bedevaart daarheen. Ook in deze uitvoerige versie is het geen lang geschrift, maar het zit boordevol problemen: van compositie, van datering en van strekking. Het is kennelijk een samenstel van heroïsche en clericale elementen, dat wellicht op verschillende tijden en plaatsen, en onder verschillende inspiratie, is tot stand gekomen. Cluny en paus Calixtus II, Santiago en aartsbisschop Diego Gelmirez, St. Denis en abt Suger, Aken en keizer Frederik Barbarossa, Alphonsus VI van Castilië en de Reconquista, en nog andere namen en milieus zijn in dit verband genoemd. In het afgelopen jaar hebben wij de kroniek gelezen, vertaald, en in het licht van de hiervoor aangeduide problematiek, geprobeerd te verklaren. Van de voornaamste meningen die in de laatste halve eeuw hieromtrent zijn geopperd hebben wij kunnen kennis nemen door verslagen van de deelnemers. Andere referaten hadden meer het karakter van een toelichting op de gelezen tekst (b.v. over de architectuur van de pelgrimskerken). In de komende cursus zullen deze vragen opnieuw aan de orde komen, mede met het oog op de rol die het kroniekje heeft gespeeld in sommige politieke kwesties van de 12e eeuw. Ook zal de relatie met de chansons de geste nader worden bekeken. Vervolgens zal worden nagegaan hoe de Pseudo-Turpijn heeft verder gespookt in de middeleeuwse geschiedschrijving, in de overige literatuur en in de beeldende kunst. Het zal zinvol zijn te eindigen met de kritiek die reeds vroeg op "Turpijns" voorstelling van zaken is uitgeoefend en met de uiteindelijke ondergang van zijn gezag. Het is best mogelijk dat dit programma voor één cursusjaar te ambitieus zal blijken te zijn en dat het nog een derde zal vullen. Wij gaan dus uit van een Latijnse tekst, maar ik meen dat de ervaring heeft geleerd dat dit ook voor hen die op rijpere leeftijd met deze taal hebben kennis gemaakt geen bezwaar hoeft te vormen. Ik stel mij voor, met de nieuwe rekruten vóór de Kerstvakantie, op in onderling overlag vast te stellen extra-uren, de kroniek door te lezen, zodat zij in zo kort mogelijke tijd met vol profijt aan de besprekingen zullen kunnen deelnemen. De uitgave die wij gebruiken is:

ADALBERT HÄMEL, Der Pseudo-Turpin von Compostela, hrsg. v. A. de Mandach (Bayerische Akademie der Wissensch., Philos.-hist. Klasse, Sitzungsberichte 1965, Heft 1), C.H. Beck'sche Verlagbuchhandlung, München, 1965. (Ned. prijs in 1971: fl. 12,72).

Men kan vóór 15 juli bestellingen opgeven aan de heer Fröhlich, of ook het boekje individueel bestellen, als men er maar voor zorgthet in het begin van het nieuwe studiejaar te hebben.

A.G. Jongkees.

Nieuwe Geschiedenis:

docent: Prof. dr. E.H. Waterbolk

onderwerp: Abraham Ortelius en Emanuel van Meteren in hun cultuur-historische plaats en werkzaamheid.

Het kandidaten-college voor Nieuwe Geschiedenis is gericht op twee figuren, Emanuel van Meteren (1535-1612) en Abraham Ortelius (1572-1598); zij zijn beiden herkomstig uit Antwerpen, familieleden, beiden lieten zij werken na die dienstig zijn voor de wetenschap, de ene een historieboek, de ander cartografisch werk. Beiden hielden zij een "album amicorum" bij, dat aanwijzingen kan geven voor het milieu dat zij op prijs stelden; hun geestelijk-godsdienstige gestemdheid kan benaderd worden, hun internationale betrekkingen kunnen worden vastgelegd, hun reizen aangewezen. Steun kan hierbij gevonden worden in een 19e eeuwse bronnenpublicatie van J.H. Hessels, terwijl ook enige nog niet gepubliceerde brieven uit het stadsarchief van Leiden licht kunnen werpen op hun strevingen en contacten.

Bij van Meteren moet de vraag gesteld, hoe hij zich zelf ziet als "geschiedschrijver", en of het oordeel van lateren (Fruin, Verduyn en Sneller) over hem wel geheel billijk is. Van belang is na te gaan, hoe hij aan zijn inlichtingen komt, en, wat ook geldt voor Ortelius, welke verbindingen hij heeft met kunstenaars en geleerden. Daar van Meteren zelf koopman was, moet nagegaan worden, welke weerslag zijn beroep had op zijn geschiedverhaal; b.v. zijn "statistiek" betreffende de prijzen-revolutie; mogelijk kunnen ook de vage omtrekken van zijn en Ortelius' verbindingen met de grote Engelse zeevaarders en ontdekkingsreizigers wat scherpere lijnen krijgen.

E.H. Waterbolk.

Nieuwste Geschiedenis:

docenten: Dr. A.F. Mellink en Drs. B. Naarden

onderwerp: De Socialistische Internationales

Het aangekondigde onderwerp bestrijkt een zeer wijd terrein, in wezen dat van de geschiedenis van het moderne socialisme. Zoals bekend werd de (eerste) internationale arbeiders-associatie in 1864 gesticht en speelde zij tot het Haags congres van 1872 onder leiding van Karl Marx een zekere rol in het Europese politieke gebeuren. Gewoonlijk wordt bij de naam Socialistische Internationale in het bijzonder aan de IIe Internationale gedacht, de "klassieke" periode van 1889-1914. Na een ogenschijnlijk glorieuze ontwikkeling eindigde zij haar bestaan abrupt bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog. Ongetwijfeld zal een

voornaam deel van de aandacht der deelnemers aan dit college op deze periode gericht zijn, waarbij het niet alleen zal gaan om de befaamde internationale congressen en de daar aan de orde gestelde problemen, maar evenzeer om de specifieke kenmerken van de samenstellende nationale bewegingen en partijen. De geschiedenis van de Socialistische Internationales is immers in wezen een geschiedenis van het internationale socialisme in zijn (in deze periode nog onverdeelde) verscheidenheid. De mogelijkheden op dit terrein eigenlijke research te verrichten zijn in ons bestek uiteraard beperkt, het gaat in eerste aanleg om een algemene terreinverkenning aan de hand van gepubliceerde literatuur en bronnen. Daarbij kan het Nederlandse aandeel aan de arbeid der Internationale speciale aandacht genieten, aangezien dit aspect in geschriften van de internationale experts niet altijd voldoende tot zijn recht komt of kan komen. De naam van de tweede ondertekenaar van deze aankondiging staat mede garant voor een goede behandeling van de geschiedenis der Internationales in het interbellaire tijdvak 1919-1940, toen naast de herrezen IIe tijdelijk de 2de en, tot 1943, de IIIe Internationale (Komintern) optraden. Het meest omvattende werk over het gehele gebied is dat van G.D.H. Cole, A history of socialist thought, 5 dln. in 7 banden, (londen 1953-60). Deel III behandelt in het bijzonder de periode der IIe Internationale. Recenter is de Geschiede der Internationale van J. Braunthal (2 dln. Hannover 1961-63). Van Nederlandse zijde is het zesde deel van het werk van H.P.G. Quack, De socialisten van belang, met het vervolg daarop in drie delen van W. van Ravesteijn, Het socialisme aan de vooravond van de wereldoorlog 1914-1918 (Amsterdam 1933-60). Tot wetenschappelijke verdieping van het onderzoek der periode 1889-1914 wil het werk van G. Haupt voeren, dat in 1964 verschenen is onder de titel: La Deuxième Internationale, étude critique des sources, essai bibliographique. Hiervan bestaat een ten dele uitgebreide Duitse bewerking: Programm und Wirklichkeit. Die internationale Sozialdemokratie vor 1914 (Neuwied und Berlin 1970). Het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam bezit een zeer rijke verzameling van geschriften en archivalia op dit terrein (o.a. de congresverslagen der Internationales).

A.F. Mellink
B. Naarden

Sociaal-Economische Geschiedenis

docent: Prof. dr. H. Baudet

onderwerp: Economische groei

Bij dit college zal uitgegaan worden van het boek B. Hoselitz ed. Theories of economic growth, waarin verwachtingen en theorieën omtrent economische groei voor verschillende perioden beschreven worden. Het boek zal hier veel diepgaander bestudeerd worden dan in de themagroep gebeurt. Dit werk biedt een goede introductie tot- en begrip voor de wijze waarop men na de tweede wereldoorlog economische geschiedenis is gaan bedrijven. Mede doordat het probleem van de ontwikkelingslanden in het gezichtsveld kwam, onderging, binnen de economie, de theorievorming over economische groei een hausse. Dit heeft economie en economische geschiedenis weer dichter bij elkaar gebracht. Immers, bij de bestudering van economische groei werden de economen gedwongen zich ook buiten het traditionele onderzoeksveld van de economie te begeven. De tijdsdimensie kwam in beeld

en men ontdekte al gauw, de economische geschiedenis geeft voorbeelden te over, dat men economische groei niet los kan zien van economische-socio-culturele-en politieke verandering.

De theorievorming binnen de economie heeft in de sociaal-economische historiografie zijn weerslag gevonden. Zo wordt de industriële revolutie bestudeerd als een proces van versnelde economische groei, dat in breed perspectief geplaatst wordt. In publikaties die veelal een kwantitatief karakter dragen, wordt de relatie tussen economische groei en sociale verandering verkend (Kuznets, Fourastié, Phyllis Deane, Clark). Ook zijn er vanuit de economische geschiedenis groeitheorieën geleverd (Rostow, Gerschenkron).

Op het college zal ook deze literatuur onderwerp van studie vormen. Tevens zal er in historisch perspectief aandacht besteed worden aan het verschijnsel, dat de economische groei de laatste jaren veel van zijn charisma begint te verliezen.

Sociaal-Economische Geschiedenis

docenten: Prof dr. H. Baudet en J.W. Drukker

onderwerp: Econometrische geschiedenis

Tijdens de werkcolleges onder leiding van Prof. Baudet bleek in het afgelopen jaar bij een aantal studenten belangstelling te bestaan voor de recente ontwikkelingen in de econometrische geschiedenis, die onder de namen "new economic history", "cliometrics" of "economic history" een zekere bekendheid hebben gekregen. Besloten werd tot het oprichten van een informele werkgroep, die zich in het afgelopen jaar heeft beziggehouden met een aantal problemen op het vlak van de "new economic history". In het komend academisch jaar zal deze werkgroep de status van studenten-college krijgen. Het centrale thema van studie zal de zogenaamde "counterfactual analysis" zijn. De discussie zal gevoerd worden aan de hand van een tweetal beroemd (of zo men wil, berucht) geworden studies uit de "new economic history", waar het probleem van de invloed van de spoorwegaan op de economische groei van de Verenigde Staten in de 19.e eeuw centraal staat, namelijk Railroads and American Economic Growth van Robert William Fogel en American Railroads and the Transformation of the Ante-Bellum Economy van Albert Fishlow.

Het college staat in beginsel open voor alle doctoraalstudenten; niettemin zij er op gewezen dat een redelijke kennis van het economische begrippenapparaat en een zekere bekendheid met de methode van de economische analyse vereist is, wil men dit college met enige vrucht kunnen volgen. Er bestaat een kans dat dit college gedeeltelijk geleid zal worden door een Amerikaans ekonometrisch-historicus, Prof. William J. Whitney. Prof. Whitney heeft zich in principe hiertoe bereid verklaard.

Contemporaine Geschiedenis

docent: Prof. dr. I. Lipschits

onderwerp: Vietnam

Prof. Lipschits deelde ook mede dat hij geen stukje kon schrijven, omdat hij het te druk had met allerlei commissies en vergaderingen.

(red)